

LITÚRGIA, PREGÀRIA, ESPAI I VIDA

lb⁵

dossiers **CPL**
editorial

LITÚRGIA, PREGÀRIA, ESPAI I VIDA

Litúrgia bàsica 5

Dossiers CPL, 148
Centre de Pastoral Litúrgica
Barcelona

Director de la col·lecció Dossiers CPL: Joan Torra

Disseny de la coberta: Mercè Solé

© Edita: CENTRE DE PASTORAL LITÚRGICA

Nàpols 346, 1 – 08025 Barcelona

Tel. (+34) 933 022 235

cpl@cpl.es – www.cpl.es

Primera edició: maig de 2018

ISBN: 978-84-9165-120-8

Dipòsit legal: B 11086-2018

Printed in UE

Imprimeix: Ulzama Digital, S.L.

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, llevat d'excepcions previstes per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si us cal fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

SUMARI

PRESENTACIÓ	7
LA LITÚRGIA DE LES HORES A LA PARRÒQUIA (JAUME GONZÁLEZ PADRÓS).....	9
ELS SALMS DE LAUDES I VESPRES (HILARI RAGUER)	25
AMBIENTAR UNA ESGLÉSIA (FRANCISCO RAYA).....	43
ELS ESPAIS DE LA CELEBRACIÓ (JOSÉ ALDAZÁBAL).....	61
ELS OBJECTES D'ÚS LITÚRGIC (JOSEP URDEIX)	75
ELS LLIBRES DE LA SAGRISTIA (JORDI GUÀRDIA)	97
CATEQUESI I LITÚRGIA (JOSEP M. ROMAGUERA).....	115
QUÈ VA DIR EL CONCILI VATICÀ II SOBRE LITÚRGIA (BERNABÉ DALMAU)	129
EL SANTUARI, ESPAI DEL SILENCI PER A ESCOLTAR (JOSEP-ENRIC PARELLADA)	145
LA LITÚRGIA CRISTIANA, CELEBRACIÓ I VIDA (XAVIER AYMERICH).....	163
ÍNDEX.....	185

ELS ESPAIS DE LA CELEBRACIÓ

José Aldazábal

L'espai local on tenen lloc les nostres celebracions litúrgiques no és el més important (el *Catecisme de l'Església Catòlica* explica el sentit dels llocs del culte cristià en els números 1179-1186 i 1197-1199: “¿On es fa la celebració?”). El culte en esperit i veritat no es troba lligat a un lloc exclusiu. En realitat, la comunitat cristiana es reuneix entorn de Crist Jesús, el Senyor Ressuscitat, que és per a nosaltres l'autèntic Temple on es troben, en un diàleg admirable, la salvació que Déu ens comunica i el culte que nosaltres donem a Déu.

Però les esglésies, com a llocs de culte, encara que no siguin la cosa principal, són molt útils: afavoreixen la reunió de la comunitat, i li donen l'ambient per a la seva pregària, per a l'escolta de la Paraula, per a la celebració dels sacraments.

1. UNA ESGLÉSIA ENMIG DEL POBLE

Les nostres esglésies tenen història

L'església parroquial d'un poble, o la capella d'una comunitat, tenen –o van tenint, si són noves– una història viva. En el sentit cultural i social, perquè aquí hi ha les arrels d'un poble i se sent la respiració de tantes generacions que ens han precedit, que van viure en altres temps amb alegries i penes semblants a les nostres. I també en el sentit religiós, perquè en aquest lloc s'han reunit, potser ja durant segles, els fidels cristians per celebrar l'Eucaristia, per confessar els seus pecats, per cantar lloances a la Mare de Déu.

No som els primers que ens apleguem aquí. Som hereus de tants altres cristians que aquí han honorat Déu. Aquestes parets, aquest altar, aquests confessionaris, ens podrien explicar, si poguessin parlar, tot de pregàries, cants, llàgrimes i alegries dels nostres avis i avantpassats més llunyans.

Està bé que apreciem el lloc on celebrem la pregària, els sacraments i, sobretot, l'Eucaristia. La nostra església, tant si és una parròquia normal o una catedral o un Temple o Santuari famós o una humil capella, té importància per a la nostra celebració i és important que coneguem el sentit que tenen

els seus diversos espais: l'altar, l'ambó de la Paraula, la seu del president, el lloc que ocupa la comunitat, l'espai baptismal i el penitencial, la capella del Santíssim.

Símbol de Déu enmig del poble

Primer de tot, podem veure l'església des de fora: allò que representa enmig d'un poble, com a punt de referència, probablement en un lloc cèntric, i tant de bo amb un airós campanar que doni amb els seus tocs de campanes un ritme cristià a la vida d'un poble o d'un barri.

En una ciutat hi ha moltes cases, algunes molt boniques, i fàbriques, escoles i bancs. És important des del punt de vista de la cultura que hi hagi una sala de concerts o un poliesportiu, i des de la perspectiva social l'ajuntament, i carrers, jardins i fonts. Però hi ha també l'església, que ens recorda els valors espirituals en què creiem.

Una església és per a la societat un símbol. És el lloc on es reuneixen els cristians i, a més, per a tothom qui vulgui entendre aquest llenguatge, és el recordatori que per molt que hagin canviat els temps i els costums, el fet que enmig dels carrers s'hi vegi una església, i no com a monument, sinó com a espai d'una comunitat viva que continua reunint-s'hi, és un símbol que els valors espirituals persisteixen.

Per molt que hàgim progressat humanament, continuem necessitant la salvació de part de Déu. No ens salvem nosaltres mateixos. L'església és una imatge dels valors espirituals i un desvetllador de la nostra fe.

La paraula "església" –del llatí "ecclesia", que significa "congregació", convocatòria– designa a la vegada el lloc (l'edifici) i la comunitat (les persones). Acostumem a escriure "Església", amb majúscula, per a designar la comunitat, i "església", amb minúscula, per al lloc. Perquè la comunitat local que es congrega, sentint-se unida a l'Església universal, és més important que l'edifici on s'aplega. En els primers segles no tenien "esglésies", però sí que funcionava l'"Església".

2. ELS TRES POLS DE LA CELEBRACIÓ

Crist Jesús, el més important a la nostra església

Dintre de l'església, la primera cosa que cal afirmar és que el més important que hi ha és una Persona que no veiem. El protagonista de tot el que passa aquí és Crist Jesús, el Senyor Ressuscitat, que ara viu en l'existència gloriosa i ens va prometre: "Jo seré amb vosaltres cada dia, fins a la fi del món", i també: "On n'hi ha dos o tres de reunits en el meu nom, jo soc allí enmig d'ells", i: "Preneu i mengeu: aquest pa és el meu cos, entregat per vosaltres".

És ell qui ens congrega, ens parla, ens perdona, se'ns dona com a aliment. Nosaltres ens reunim aquí per celebrar tot això, per deixar que ell ens pugui comunicar la seva salvació. Encara que no el veiem, ell és el Mestre, el President, el Sacerdot, l'Orant, el Guia de la nostra existència cristiana.

Tots els elements d'aquesta església –sobretot l'altar, l'ambó i la seu, que en podem dir *els tres pols de la celebració* i que se situen al presbiteri– ens volen recordar que ell hi és present. No són llocs o objectes només funcionals, sinó, a la vegada, signes o símbols de la seva presència salvadora. En tots aquests espais és Crist que hi actua.

L'altar

L'altar és el punt de referència i el centre de l'atenció de tothom, sobretot en la segona part de la missa. És a la vegada "ara del sacrifici", perquè hi celebrem el memorial del sacrifici de la Creu, i "taula" on Crist convida el seu Poble al millor àpat, el seu cos i la seva sang.

Abans, l'altar es trobava d'esquena, enganxat a l'absis, però després de la reforma del Vaticà II hem tornat a allò que havia estat en els primers segles: l'altar de cara al poble, més proper i visible.

Abans hi havia diversos altars laterals, on cada sacerdot celebrava la seva missa. Ara l'altar, en l'espai central, és únic. En la seva darrera edició, el Missal ja no parla d'*altars* o de *l'altar major*, sinó de *l'altar*, simplement, en el qual tant els sacerdots com els fidels són convidats a celebrar una única Eucaristia, entorn del mateix Crist Jesús. Aquest altar és de material digne, fix, preferiblement de pedra (com a símbol de Crist que és la Pedra angular de l'Església), no necessàriament gran.

Prop de l'altar, en un lloc ben visible per a tothom, hi ha *la creu*, que ens recorda la mort i la resurrecció de Crist, que és el que celebrem cada cop en la nostra Eucaristia i en els altres sacraments. La tercera edició del Missal ens recorda que aquesta creu és millor que tingui la imatge del Crucificat.

L'ambó

L'ambó (del grec *anabaino*, pujar, perquè acostuma a trobar-se elevat) és el lloc destinat a la proclamació de la Paraula de Déu, les lectures bíbliques.

En els darrers anys ha millorat notablement la celebració de la primera part de la missa, la Litúrgia de la Paraula. Aquí també hem notat uns quants canvis després del Concili Vaticà II. Abans les lectures eren en llatí i, per tant, la gent no se n'assabentava gaire. Ara se'ns proclamen en la nostra llengua.

També és un enriquiment important el fet que, amb els nous leccionaris, se'ns proclama la Paraula de Déu amb més abundància: els diumenges en un cicle de tres anys i, els dies d'entre setmana, de dos. Així pràcticament llegim el més important de la Sagrada Escripura, de l'Antic i del Nou Testament.

Un altre canvi és el ministeri dels lectors, que poden assumir els laics en les lectures que precedeixen l'evangeli.

En algunes esglésies hi ha dos ambons i, en aquest cas, se'n destina un, sempre el mateix, a la proclamació de la Paraula, i el segon, no tan adornat, als altres ministeris (avisos, monicions).

També a l'ambó, en la proclamació de les lectures bíbliques, és Crist el protagonista. Abans de donar-se'ns en la comunió com a Pa i Vi de vida (segona *taula*), se'ns dona aquí com a Paraula viva de Déu (primera *taula*).

El Missal ens recorda repetidament en la seva introducció aquesta presència real de Crist ja en les lectures bíbliques: "Crist és realment present en la seva paraula", "Crist, present en les lectures bíbliques", "Crist, per la seva paraula, es fa present enmig dels fidels".

Aquest és el motiu pel qual l'ambó adquireix importància a les nostres esglésies. El Missal diu que ha de ser digne, estable (no un simple faristol), vers el qual es pugui adreçar fàcilment l'atenció de la comunitat, i que en principi aquest lloc queda reservat a les lectures bíbliques, o sigui, a allò que Déu ens diu. Els altres ministeris –monitor, director de cants, pregària dels fidels, fins i tot l'homília– és millor que es facin des d'un altre lloc.

La seu del president

Hi ha un tercer espai important: la seu des de la qual el sacerdot presideix tota la primera part de la missa, des de la salutació fins a l'inici de l'ofertori. A les catedrals s'anomena "càtedra", seient solemne del Bisbe de la diòcesi.

El sacerdot que presideix l'Eucaristia és el signe sacramental de Crist Jesús, que és el nostre veritable president, però que es manifesta visiblement a través d'aquell que actua *in persona Christi*, personificant el mateix Crist. Per això presideix la celebració.

La seu presidencial és única. Es posa de cara al poble, en una disposició en què resulti fàcil la comunicació visual entre el sacerdot i la comunitat, de manera que l'homilia la pugui fer també des de la seu, ja que tota la primera part de l'Eucaristia la presideix des d'aquest lloc.

3. L'ITINERARI CRISTIÀ A L'ESGLÉSIA

Però no tot comença ni acaba amb la celebració eucarística, que transcorre al presbiteri. A l'església hi ha uns altres espais significatius de l'itinerari de la vida cristiana.

La capella del Santíssim

La capella del Santíssim, amb el sagrari, on es reserva el pa eucarístic, recorda visiblement la presència activa de Crist també fora de la celebració. El sagrari ja no es troba, com abans, a l'altar. Si l'església és petita, acostuma a col·locar-se en un lloc digne del mateix presbiteri. Si és gran, sol tenir una capella a part.

El presbiteri, amb l'altar al mig, està pensat per a la celebració mateixa. Mentre que la capella del Santíssim ofereix un espai adequat per a l'adoració i la pregària personal fora de la celebració, davant del sagrari, on es guarda el pa eucarístic per als malalts –sobretot per al viàtic– i també perquè els fidels tinguin durant el dia ocasió i facilitat per adorar el Senyor que ha volgut quedar-se amb nosaltres com a Aliment de vida eterna.

La llàntia encesa davant del sagrari és un bonic símbol que ell hi és present i que nosaltres també volem fer-nos-hi presents amb la nostra atenció i la nostra fe.

Les fonts baptismals

Si l'església és parroquial, té un altre espai molt significatiu: les fonts baptismals o baptisteri, que normalment es troba prop de la porta d'entrada (el baptisme és el sagrament d'entrada a l'Església), encara que també es poden celebrar els bateigs prop del presbiteri.

L'itinerari d'un cristià comença aquí, al baptisteri, que és com el nostre bressol, el si matern de l'Església que ens ha donat a llum "per l'aigua i l'Esperit". Tot el que segueix en la vida del cristià és conseqüència d'això. Som cristians. Aquesta casa és la nostra. Quan en entrar prenem aigua i ens senyem, o ens fan l'aspersió a la nit de Pasqua o al començament de la missa dominical, és per recordar-nos que, si som convocats a celebrar l'Eucaristia, és perquè som batejats.

L'espai baptismal –net, digne, il·luminat, adornat, apte perquè s'hi pugui fer el bateig per immersió– l'hauríem d'apreciar i visitar. Els qui es preparen a la primera comunió o a la confirmació, i tots nosaltres, per exemple als voltants de Pasqua, o en l'aniversari del nostre baptisme, estaria bé que ens acostéssim a aquestes fonts on vam ser batejats, ens senyéssim amb l'aigua i preguéssim Déu perquè no permeti que s'afebleixi la gràcia amb què ens va omplir el dia del nostre naixement cristià.

L'espai penitencial: els confessionaris

L'itinerari d'un cristià comença al baptisteri, però continua per un altre lloc també important: l'espai penitencial, els confessionaris.

Som batejats, fills de Déu, però som febles i molts cops pequem, fallant en l'amor de Déu. Ell ja hi va pensar en això, ens va reconciliar en la Creu de Crist, i després Crist va donar a la seva Església el poder de perdonar, per mitjà del sagrament de la Reconciliació.

Quan ens reconciliem amb Déu pel ministeri d'un sacerdot, que actua en nom de Crist i de l'Església –tant si celebrem aquest sagrament individualment com comunitàriament–, estem participant de la victòria de Crist Jesús en la seva Pasqua sobre el pecat, per tal de poder refer així la nostra vida cristiana.

Els confessionaris es van millorant a poc a poc: *a)* per exemple amb un disseny més obert, que faci possible el diàleg entre penitent i ministre (pot fer-se servir o no la reixeta); *b)* i que possibiliti el gest de la imposició de les mans del sacerdot sobre el cap del penitent; *c)* amb unes condicions acústiques a la vegada vàlides i discretes; *d)* amb l'oportuna llum interior per tal de poder llegir la lectura bíblica al començament; *e)* amb reclinatori o seient,

segons que es faci agenollats o asseguts; f) i una seu del ministre que sigui digna i expressiva del seu ministeri de representant de Crist.

Però el que continua essent important és aquest diàleg expressiu de la conversió i del perdó: “Jo m’acuso”... “jo t’absolc”. I el protagonista de l’absolució, encara que no se’l vegi ni se’l senti a ell, sinó al sacerdot, és Crist Jesús, el que ha triomfat del mal i vol alliberar-nos del pecat.

Les imatges de la Mare de Déu i els sants

És una tradició cristiana que en el lloc del nostre culte hi hagi imatges de la Mare de Déu i dels sants. A diferència dels protestants, i abans els jueus, la comunitat catòlica ha pensat sempre que aquestes imatges poden ajudar-nos en la nostra fe i orientar-nos en el nostre camí cap al cel.

Quina lliçó no ens dona la creu de Crist, sense paraules, només amb la seva presència! Quins ànims no ens donen les imatges de la Mare de Déu i dels sants, que ens demostren que, a través dels segles, en condicions favorables o difícils, és possible de complir l’Evangeli de Crist i seguir-ne l’exemple!

A cada església –a les seves parets, al retaule, als vitralls– hi haurà sempre la creu de Crist i també alguna imatge de la Verge Maria, la seva Mare. Però, a més, imatges d’alguns sants, a cada església diferents, segons la proximitat o la devoció del lloc o de la família religiosa.

Són imatges que certament no ens aparten de Crist Jesús, el centre de la nostra fe, sinó a l’inrevés: els sants són els èxits més grans de Jesús, els fruits més madurs de la seva Pasqua. Sobretot la Verge Maria, la que va complir més bé en la seva vida l’Evangeli de Jesús, la que va estar sempre al costat de Jesús i també al costat de la seva comunitat apostòlica i per això és invocada com a Mare de l’Església.

Estaria bé que algun cop, en les lletanies dels sants, enumeréssim explícitament els qui apareixen en l’àmbit de l’església pròpia. Ens ajuden a sentir-nos membres de la mateixa família que ells. Intercedeixen per nosaltres i ens estimulen en el nostre camí de vida cristiana.

4. A MANERA DE VOCABULARI BREU

A més dels que ja hem esmentat, que són els principals, cal recordar breument altres llocs que completen l’espai de les nostres esglésies.

Atri: S'anomena així el pòrtic previ a l'església mateixa, un espai que serveix per distingir el lloc sagrat de l'espai del carrer. L'atri és un lloc apte perquè els fidels puguin saludar-se abans i després de la celebració, i preparar-se anímicament per entrar a l'església.

Baldaquí: És el dosser de tela, o també de fusta o metall, que està fix sobre l'altar, a manera de pal·li o pavelló, fent ressaltar així la centralitat de l'altar a l'església.

Bema: És una estrada o tarima elevada, característica en algunes esglésies orientals. Des d'aquest podi elevat es proclamen les lectures bíbliques. Correspon, per tant, al nostre ambó.

Campanar: Les esglésies cristianes, ja des que en fou possible la construcció –a partir del segle IV, amb la llibertat de l'Església–, han tingut adossades unes torres o campanars, amb sonores campanes que ajuden a marcar el ritme de les festes i de les diferents celebracions.

Capelles laterals: A les esglésies més grans acostuma a haver-hi, als costats, unes capelles amb imatges de la Mare de Déu o dels sants, que abans tenien també altars on s'hi celebrava l'Eucaristia.

Cor: Es diu així el lloc des del qual exerceix el seu ministeri litúrgic el grup de cantaires, que també s'anomena cor. A vegades les esglésies tenen un espai per a ells al fons, en un nivell elevat, amb l'orgue com a instrument central. Altres cops el cor de cantors actua des de més prop de la comunitat, formant-ne part.

Credença: La credença és la tauleta o lleixa adossada a una paret lateral del presbiteri, on es col·loquen, fins que s'hagin de dur a l'altar o després que s'hagin fet servir, el pa, el vi, l'aigua, els draps purificadors, etc.

Cripta: És un mot que prové del grec *kripto*, amagar. Amb ell es designa l'espai situat sota l'església principal, a vegades amb capacitat i ambient per celebrar-hi també els sagraments o la pregària.

Dedicació: Dedicar significa consagrar, destinar un lloc o un objecte a l'ús sagrat, o sigui, al culte de Déu. Ja en l'Antic Testament, se'ns descriuen les festes de la dedicació del Temple de Jerusalem. Les esglésies cristianes també es *dediquen* o *consagren*, sobretot les catedrals i les parròquies. Les altres, si més no, han de ser *beneïdes*. Hi ha el *Ritual de la dedicació d'una església i d'un altar*.

Nau: S'anomena així –potser per la forma que solien tenir algunes esglésies clàssiques– la part central d'una església, des de la porta d'entrada fins a l'espai del presbiteri. O sigui, la part destinada a la comunitat congregada.

Orientació: L'orientació significa el fet que les esglésies cristianes, en algunes èpoques, es construïen en direcció a l'orient, a l'est, com a símbol del Crist, Sol naixent, vers el qual s'adreça la mirada espiritual de la comunitat cristiana. Ara no se li dona tanta importància, a aquesta orientació, entre d'altres coses perquè el president i el poble, situats l'un de cara a l'altre, miren tots dos al centre de la celebració: la Paraula, en la primera part, i el pa i el vi de l'altar, en la segona. O sigui, Crist.

Pila d'aigua beneïda: És el recipient més o menys fondo d'aigua beneïda que es col·loca al costat de la porta de les esglésies perquè els fidels, en entrar-hi, se senyïn amb l'aigua i així recordin la seva condició de batejats a l'inici de la celebració.

Presbiteri: Si ens referim a les persones, “presbiteri” significa el conjunt de sacerdots, de preveres que han estat ordenats en una diòcesi com a col·laboradors del bisbe. Si ens referim al lloc, anomenem presbiteri l'àrea entorn de l'altar, en què també se situen l'ambó i la seu presidencial i molts cops també el sagrari. És un espai una mica elevat i distint de la nau de l'església.

Púlpit o trona: És el lloc elevat, adossat a una columna o a una paret lateral de l'església, construït enmig de la nau on es troba la comunitat, i des del qual es predicava abans en les celebracions. Com que no hi havia megafonia, aquests púlpits estaven pensats per afavorir l'audició per part de tothom.

Reserva: Després de la celebració de l'Eucaristia, es guarda –es reserva– el pa per poder-lo dur als malalts o perquè combreguin els qui no han pogut acudir a la celebració. El lloc de la reserva és el sagrari o tabernacle, que té particular significat el vespre del Dijous Sant, després de l'Eucaristia, perquè s'hi reserva el Santíssim per a la comunió del Divendres Sant.

Retaule: És la taula d'imatges i relleus que ocupa la paret darrere de l'altar, sobretot a partir del segle XII, o sigui, a les esglésies gòtiques i després a les barroques. Alguns són veritables obres d'art.

Sagristia: És la sala annexa a l'església, prop del presbiteri, on es revesteixen i preparen els ministres abans de sortir a la celebració, i on es desen també els objectes, llibres, ornaments i altres elements litúrgics.

Durant els segles medievals i barrocs, les esglésies eren considerades i construïdes com a “casa de Déu” (*domus Dei*), a manera d’homenatge a Déu, com més grandiosos, millor. Però en els primers segles, i ara de nou, es veuen com a “casa de la comunitat cristiana” (*domus ecclesiae*), un lloc on la comunitat pugui reunir-se per celebrar els sagraments i pregar. En acte de culte a Déu, evidentment, però amb una destinació de funcionalitat perquè els fidels puguin veure i sentir i celebrar.

Seients: A més de la seu presidencial hi ha uns altres seients a l’església. Primer de tot, els de la comunitat congregada. I també els dels altres ministres que ajuden al presbiteri, que han de col·locar-se en els llocs convenients, però que no han de fer pensar que aquests ministres –ni tan sols els sacerdots concelebrants– són copresidents, perquè la seu del que presideix és única.

Tabernacle: És un altre nom del sagrari.

Viacrucis: És tradicional –la devoció data del segle XIV, però les estacions a l’església són del segle XVIII– que a les nostres esglésies hi hagi un viacrucis, un seguit de creus o imatges, situades a les parets –o, a vegades, al passadís central de l’església– que representen les diverses *estacions* del camí de Crist cap a la Creu. Pot servir-nos de lliçó i estímul per a la nostra vida cristiana, que, com el camí de Jesús, no està lliure de dificultats i de dolor, de caigudes i fatiga.

5. LA CASA DE LA COMUNITAT CRISTIANA

Les parets no són el més important de l’edifici, ni les capelles ni les imatges. El que és principal són les persones, la comunitat que ens apleguem aquí amb el Senyor Ressuscitat: poble de batejats, pecadors, febles, però batejats i creients.

El lloc de la comunitat, la nau de l’església, ha de ser digne, acollidor, amb bona visibilitat, des del qual es pugui sentir bé i seguir tota l’acció. Amb bona megafonia. Amb bona il·luminació. Amb calefacció o aire condicionat, si cal.

És la comunitat la que celebra: la que escolta i acull la Paraula, la que prega i canta, la que és convidada a la taula de l’Eucaristia. Els ministres, des del sacerdot que presideix en nom de Crist fins al darrer acòlit, passant pels monitors, lectors, cantors, músics i sagristans, ajuden aquesta comunitat a celebrar bé.

Les parets i els espais, les imatges i l'altar, l'ambó i la seu, tenen dos punts de referència: per una part, Crist Jesús, que no es veu; per l'altra, la comunitat dels cristians reunits, que volen ajudar amb el seu llenguatge propi a sentir-se en la presència de Crist.

Un lloc bonic i simbòlic

A més de la seva funcionalitat –que serveixi per a la reunió de l'assemblea, amb bona visibilitat, condicions acústiques, espai per als diferents moviments–, el lloc de la celebració hauria de reunir unes condicions *simbòliques*, és a dir, que expressin bé les realitats sobrenaturals que entren en joc en la nostra celebració: *a)* la presència de Crist en la mateixa comunitat reunida, en la Paraula proclamada, en l'altar, en el president i, després, en el sagrari; *b)* la comunitat eclesial aquí congregada, com a part de l'Església universal, presidida pel sacerdot que actua en nom de Crist; *c)* i a més, el record del Temple del cel, vers el qual ens adrecem tots.

La bellesa i l'expressivitat simbòlica d'una església té com a finalitat que els cristians se sentin aquí com a casa seva, i que tot el que els envolta els recordi el misteri de salvació que celebren. És com si la teologia, o la fe, s'haguessin convertit en parets i edifici i imatges.

Quina alegria quan em van dir

Hi ha un salm, el 121, que cantem moltes vegades: “Quina alegria quan em van dir: Anem a la casa del Senyor”. Els jueus el cantaven quan, des dels pobles, en grups i caravanes, anaven en pelegrinatge un cop l'any al Temple de Jerusalem.

Nosaltres, els cristians, el podem cantar...

- a) pensant en el nostre temple o capella, que és casa de reunió, de pregària, de pau i serenitat enmig del nostre món atrafegat;
- b) pensant que el nostre millor títol d'honor és que pertanyem a l'Església de Crist, que es troba escampada per tot el món com a Església universal i que a cada lloc és com una Església en petit: ens apleguem en l'església, amb minúscula, perquè som Església amb majúscula;
- c) i pensant també en el cel, la veritable *casa* que el Senyor ens prepara, i vers la qual anem tots en pelegrinatge, al llarg de la vida. El fet que a les nostres esglésies sigui molt visible la imatge de la Mare de Déu, que ja

ha conclòs el camí i ha entrat joiosa a la Casa del Senyor que és el Cel, i a més en cos i ànima, ens ha d'omplir d'esperança, perquè també nosaltres caminem darrere d'ella, bo i seguint Crist en la seva victòria, cap a la mateixa meta.